

7. Романюк В. Твори у п'яти томах. Сузір'я калини /В. Романюк – Стрий: Щедрик, 2005. – 648 с.
8. Романюк В. Твори у п'яти томах. Квітень. Інтимні мотиви /В. Романюк – Стрий: Щедрик, 2006. – 688 с.
9. Романюк В. Твори у п'яти томах. На перехрестях долі/В. Романюк – Стрий: Щедрик, 2006. – 712 с.
10. Сов'як Р. Зродились ми великої години: Авторський збірник творів для чоловічого хору/Р. Сов'як – Дрогобич: Коло, 2003. – 95 с.
11. Сов'як Р. Передне слово/Р. Сов'як// Микола Ластовецький. Чоловічі хори без супроводу на слова Віктора Романюка. – Тернопіль: "Астон", 2002. – С. 3 – 4.
12. Сов'як Р. Святися, Україно вільна!: Авторський збірник творів для чоловічого хору/ Р. Сов'як – Дрогобич: Посвіт, 2006. – 75 с.
13. Шалата М. Калинові коні поета / М. Шалата// Романюк. В. Вибрані твори у двох томах. Том Перший. – Стрий: Щедрик, 1998. – С. 3 – 11.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013

УДК 78.071.1:821.161.2

Андрій Славич, старший викладач кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ХУДОЖНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРІВ Т. ШЕВЧЕНКА У КОМПОЗИТОРСЬКІЙ ТВОРЧОСТІ

У статті визначаються основні художні аспекти інтерпретації творів Т. Шевченка в хорovій творчості українських композиторів, визначальне місце його окремих поезій. Автор опирається на існуючі музикознавчі та джерелознавчі роботи з цього питання і робить свої власні висновки.

Ключові слова: композитор, хорovі твори, хорovі засоби.

Літ. 8.

Андрей Славич, старший преподаватель кафедры музыковедения и фортепиано
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

ХУДОЖЕСТВЕННЫЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ ПРОИЗВЕДЕНИЙ Т. ШЕВЧЕНКО В КОМПОЗИТОРСКОМ ТВОРЧЕСТВЕ

В статье определяются основные художественные аспекты интерпретации произведений Т. Шевченко в хорovом творчестве украинских композиторов, определяющее место его отдельных поэзий. Автор опирается на исследования музыковедов, научные работы по этому вопросу и делает свои собственные выводы.

Ключевые слова: композитор, хорovые произведения, хорovые средства.

Andriy Slavych, Senior Lecturer of Musicology and Piano Department
Drohobych State Pedagogical University
by I. Franko

ARTISTIC INTERPRETATION OF WORKS OF T. SHEVCHENKO IN MUSICIANS' CREATIVITY

In the article the basic artistic aspects of interpretation of T. Shevchenko's works are determined in choral work of the Ukrainian composers, decisive place of his separate poetries. An author leans against existing musicological and science of sources studies on this question and does the own conclusions.

Keywords: composer, choral works, choral facilities.

Постановка проблеми. Основа творчості митця (а значить, і сила та правда) – в правдивому зображенні реального життя. Тому, в переддень 200-річного ювілею з дня народження Т.Г. Шевченка, нас сьогодні хвилює творчість геніального сина України. Гортаючи безсмертні твори поета, усвідомлюєш, що його вірші позначені мелодійністю, яка сприяє їхньому втіленню в

музиці. Технологія відбору емоційного враження від прочитаних митцями поезій Тараса Григоровича для створення хорovої твору ховається у тонкому музичному відчутті Шевченком гармонії природи, її вічної музики!

Аналіз основних досліджень і публікацій. Важливе місце серед публікацій до теми дослідження займають праці М. Гордійчука, П. Козицького, які досліджували фольклорні

складові поезій Майстра. М. Мартинюк досліджує ціннісні аспекти мовно-національної культури в контексті музичної інтерпретації творчості Т. Шевченка. М. Пономаренко та Г. Шихова досліджують зв'язок творчості Т. Шевченка з музикою та українською народною піснею, що мали значний вплив на його творчість.

Мета статті полягає у визначенні індивідуальних стилевих рис музичної мови композиторів – авторів хорових творів на слова Тараса Шевченка, які увійдуть до запланованого навчально-методичного збірника з навчальної дисципліни “Хоровий клас та практика роботи з хором”.

Виклад матеріалу. Професорсько-викладацький колектив музично-педагогічного факультету готується гідно зустріти і відзначити 200-річний ювілей від дня народження генія українського народу Тараса Григоровича Шевченка. Упорядники (старші викладачі Дз. Василик та А. Славич) майбутнього збірника хорових творів поширили інформацію про новий проект “Поезія Тараса Шевченка у сучасній хоровій музиці” і запросили до співпраці композиторів з України та зарубіжжя. Свої твори надіслали М. Ластовецький, В. Гушак (Дрогобич), Б. Шкільник (Трускавець), І. Майчик, О. Албул, Л. Дума, Г. Школьнікова, Я. Білецька (Львів), Б. Шиптур (Івано-Франківськ), Б. Фільц,

“Думи мої! Ви мої єдині” І. Майчика, “Думка” М. Романової, “Учітеся, брати мої”, “Вітер буйний”, “Тече вода з-під явора” Б. Фльц, “І мертвим, і живим, і ненародженим” Б. Шиптура, “Якби зустрілися ми знову”, “Коло гаю в чистім полі” Б. Шкільника.

Залежно від інтерпретації художніх образів поезій Шевченка автори нашого збірника свідомо обрали відповідні до їхнього тлумачення типові для хорової музики форми: прості 2- і 3-частинні, куплетно-варіаційні, наскрізні. Деякі структури мають вільне трактування і лише частково нагадують репризність. Зустрічаються і такі опуси де застосовано достатньо глибокий контраст між музичним матеріалом.

Володіння елементами музичної мови завжди визначає вагомість і яскравість художнього образу композиції. Так у “Ой чого ти почорніло, зелене поле” Віктора Грицишина, який працює у Муніципальній академічній чоловічій капелі імені Левка Ревуцького (Київ), майстерно використано і розвинуто скупі інтонаційні джерела козацьких пісень, які чудово втілені у композиції для басу і чоловічого хору. Середній розділ музичної форми має невеличке фугато на тему басового соло з початкового періоду. Реприза більш виразна ніж перша частина і наповнена динамікою звучання.

Andante
Solo
mp

1. Ой, чо-го ти по-чор-ні-ло, зе-ле-не-є по-ле?

1. 2. "По-чор-ні-ло я од кро-ві за-воль-ну-ю во-лю."

В. Грицишин (Київ), Є. Романенко (Росія), А. Альмаганбетов (Казахстан), М. Романова (Італія). Очікуємо ще ноти від деяких авторів. До їх списку увійшли, поруч з видатними і досвідченими композиторами, молоді автори, які роблять перші кроки у популяризації своїх досягнень. Хорові твори написані на різні вірші Т. Шевченка. “Така її доля” О. Албула, “Прощай світе, прощай, земле” Я. Білецької, “Над Дніпровою сагою” О. Городиського, “Зоре моя вечірня”, “Триптих” В. Гушак, “Псалом № 81” Л. Думи, “Вітер з гаєм розмовляє”, “Думка” М. Ластовецького, “Барвіночок цвів і зеленів”,

Богадана Фльц, уславлена українська композиторка, надіслала нам цілий ряд творів, які ще не були надрукованими у нотних виданнях. Прекрасна пісня для однорідного жіночого хору або голосів (С.І, С. ІІ, А) написана на вірш Т. Шевченка “Тече вода з-під явора” (1860). У трьох строфах куплетно-варіаційної форми відтворено картину чудового українського пейзажу. “Вітре буйний” – драматична сцена хвилювань молоді дівчини за своїм милим має той самий склад виконавців, як у попередньому творі. Тут музична форма доволі прихована і має ознаки репризності: суттєво розвинуто середній

розділ композиції. Важлива є роль фортепіанного супроводу, яке виконує самостійну функцію і озвучує цікаві прийоми фортепіанної техніки для зображення морських хвиль. Іншими засобами інтерпретації поезії Т. Шевченка є “Учітеся, брати мої” (з Кобзарєвої поеми “І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє” для мішаного хору без супроводу. Три частини композиції відрізняються прийомами розвитку музичного матеріалу всередині кожної з них. Повернення до репризи поетичного тексту подано у контрастній мажорній тональності з елементами зображальності помпезності і повчальності виховного моменту.

Два твори – “Вітер з гаєм розмовляє” та “Тече вода в синє море” Миколи Ластовецького (директор Дрогобицького державного музичного училища імені В. Барвінського) ще раз довели, що наш автор завжди з увагою ставиться до нових починань та проєктів. Подані до нашого видання його хоріві п’єси мають типові ознаки творчого почерку композитора: класична форма, некласичні виразові засоби, мішаний хор виконавців Поетичний текст твору “Вітер з гаєм розмовляє” Т. Шевченка, поміщеного у “Кобзарі”, був написаний 1841 року. М. Ластовецький поєднав поетику вірша з карпатськими мотивами і ритмами, застосувавши прийоми звукопису (кода). Другий твір, – “Думка” був написаний 1838 року як окрема поезія. Тут композитор розділив виконавські функції хорових партій на рівні: верхнім голосам доручено інформативні завдання, чоловічі голоси виконують роль супроводу з крицевим і постійним ритмічним малюнком. Друга частина композиції написана для соло тенора і хору – це рухлива й стримана діалогічна сцена, яка має цікаві гармонічні вирішення.

Олександр Албул (Львів) належить до композиторів, які плідно працюють в жанрах дитячої та естрадної пісні. Його перу належить популярна естрадна пісня “Така її доля” на слова Т. Шевченка. До нашого видання увійде авторський варіант аранжування пісні для 3-голосого однорідного жіночого хору в супроводі фортепіано. О. Албул використав куплетно-варіаційну форму і у двох куплетах різної будови. Ця форма має вступ і закінчення, які вибудовані на одній музичній темі. Надзвичайно лірично-емоційна й зворушлива мелодія досягає своєї логічної кульмінації перед розв’язкою.

Людмила Дума (Львів, працює у ЛНМА ім. М. Лисенка на кафедрі композиції) надала до збірника свій твір – “Псалом № 81”. Авторка доволі вільно трактує хоріві засоби – допускає

перехрещення голосових партій, застосовує часто крані звуки діапазону хорових партій, інтонаційні труднощі зосереджені на часто громіздкій хроматизації горизонтальних та вертикальних рівнів партитури. У основі гармонічних засобів часто лежать квінтові паралелі (партія басів у крайніх частинах форми). Виконання такого твору вимагає професійного колективу виконавців.

Іван Майчик (1927 – 2007) – український диригент, фольклорист, композитор і педагог представлений у збірнику двома творами – “Думи мої! Ви мої єдині” та “Барвінок цвів і зеленів”. Проста 3-частинна форма використана в обох творах. Тільки засоби наповнення змістом цих частин суттєво відмінні. У другій композиції усі частини контрастні між собою і мають ознаки наскрізного розвитку. Гармонічна мова складніша і досягає стійкості лише в каденціях. “Думи мої! Ви мої єдині” витримані в одному емоційному ключі – важкі і тривожні роздуми поета перегукуються з чарівними пейзажами української природи. Середня частина рівномірно (музичний розмір 3/4) ускладнена гармонічними засобами і має одне проведення секвенції низхідного мотиву. Реприза статична.

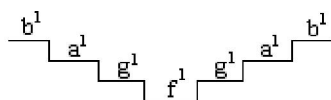
Анна Шкільнікова (Львів, аспірантка ЛНМА ім. Лисенка) надіслала нам дві композиції: “Зацвіла в долині” та “Утоптала стежечку через яр”. У першому творі авторка застосувала 3-частинну форму з вступом і завершенням. Найцікавішими є гармонічні засоби, які місцями нагадують джазові акорди. Поетичний текст використано неповністю (вилучено два останні слова вірша Т. Шевченка “...І поцілувались”). Мрійливо-ліричний характер звучання досягається повільним темпом (*Largo*), наспівними вокальними лініями, близькими до фольклорних зразків (див. тт. 17 – 18). Іншими музичними засобами інтерпретації поезій наповнено твір “Утоптала стежечку через яр”. Жанрова сценка бадьорого й веселого характеру вміщена у просту музичну форму з вільним розвитком сюжету.

Ярина Білецька (Львів, у 2010 році вступила у ЛДМУ ім. С. Людкевича на відділ хорового диригування і також на відділ теорії музики). Молода авторка подала “Прощай, світе, прощай, земле”. Це невелика але досить змістовна композиція, у якій музична форма має усі ознаки вільного розвитку. Перемінний метр з складними розмірами, мішаний хор виконавців з частим поділом на партії, ускладнені інтонаційні ходи у вокальних партіях виконавців не додають виразності художньому змісту. З т. 19 починається умовна друга частина, яка стає більш прозорою

для сприймання. Композиції бракує інструментального супроводу, який розвантажив би фактуру твору.

Володимир Гушак – автор з Дрогобича (працює у Дрогобицькому державному музичному училищі імені В. Барвінського) подав “Триптих” на слова Т. Шевченка, який присвячено Галицькому академічному хорові і його керівникові Василю Яциняку. До цього циклу розміщено окремі поезії Кобзаря: “Як би мені черевички”, “Ой одна я, одна” й “Така її доля”. Це складний для виконання триптих, у якому інтонаційні, теситурні, динамічні, ритмічні та інтерпретаційні умови часто не виправдано ускладнені. Автор, досвідчений педагог-хормейстер, у третій частині циклу використав і намагався поєднати такі музичні засоби, які, на наше тверде переконання, не відповідають загальній поетичній складовій.

Марія Романова, молода композиторка з Італії (народилась в Москві, працює в Школі класичної музики у м. Генуя, керує оркестром “Mayensemble”) прислала свій твір “Думка”. Це повільна і масштабна композиція, яка за інтонаційне джерело має невелику звукову хвилю, що з’являється у *tutti* хору і продубльована терцією втворою:

Цей самий матеріал є в нижніх голосах (твір написано для великого мішаного хору з поділом басового голосу). Через збіг інтонаційної лінії у трьох голосах характер цього музичного матеріалу має важкий, гнітючий характер. У т. 13 автор свідомо застосувала не терцією, а секундове поєднання голосів хорових партій. Дивно, але це єдине місце у композиції де застосовані терпки та різко дисонуючі засоби.

Богдан Шкільник (Трускавець, самодіяльний композитор, працює у Трускавецькій школі мистецтв) подав до публікації дві хорові мініатюри до слів Т. Шевченка – “Човен” (“Вітер з гаєм розмовляє”) та “Коло гаю в чистім полі”. Автор використав прості форми три- і двочастинну відповідно. Обидві мініатюри є подібними за настроєм і розкривають картини природи з

символічними засобами поезики. Гармонічні прийоми схиляють до думки, що друга композиція може трактуватися як естрадна пісня. Характерною ознакою фактури творів є постійний інтонаційний рух голосів хору.

Висновок. Художня інтерпретація поезій Т. Шевченка у композиторській творчості – процес складний і маловивчений. Музичне “прочитання” поезії Т.Г. Шевченка в музиці почалося ще за життя поета й триває до сьогодні. Досить нагадати, що на початку ХХ ст. 227 поезій тільки “Кобзаря” було втілено більш, як у 1500 музичних творах. Творчість поета залишається живим джерелом натхнення для композиторів у різних країнах. З плином часу ускладнюються засоби музичної виразності у її втіленні, розширюється палітра жанрів – від народних та аматорських пісень до опер і ораторій. Інтерес до Шевченкової музики не згасає. Кожне покоління митців знаходить у поезії Шевченка дедалі новіші риси біблійної мудрості, отримуючи імпульси для творчості. Сьогодні ними зроблено важливий крок до розуміння багатогранного та складного духовного світу Шевченка, і результати їхньої творчості обов’язково знайдуть шлях до сердець та свідомості наступних поколінь, до яких пророче слово Кобзаря донесе і художньо-музична інтерпретація його поезій.

1. Білинська М. *Грає Кобзар, виспіває.* – Київ: Музична Україна, 1981. – 92 с.
2. Ліскорська Л. *Доки сонце в небі сяє, тебе не забудем...* // *Українська мова і література в школі.* – 2002. – №1. – С. 19 – 22.
3. Мартинюк М. *Музична Шевченкіана* // *Пед. Житомирщина*, 2005. – № 2. – С. 54 – 55.
4. Мушкетик Ю. *Вічно з нами.* // *Голос України.* – 1993. – № 39. – С. 12.
5. Пономаренко М., Шихова Г. *Аспекти впливу музики на творчість Тараса Шевченка.* [www/archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Npd/2012_3/shihova.pdf](http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Npd/2012_3/shihova.pdf)
6. *Програма з музики.* – К., 2005.
7. Шевченко Т. *Кобзар. Повна ілюстрована збірка.* – Харків: Глобус., 2010. – 718 с.
8. Шевченко Т. *Повне зібрання творів у дванадцяти томах. Т. 1 і 2.* – Київ: Наукова думка, 1990.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2013

27 вересня 2013 року

Воздвиження Чесного Хреста Господнього. Строгий тіст

Християни візантійського обряду 27 вересня (14 вересня за старим стилем) святкують празник Воздвиження Чесного Хреста Господнього. Це свято належить до 12 великих празників Східної Церкви та має один день перед- та 7 днів попразництв.

